

Ohlapna avtonomija

Kot smo že brali v dnevnem tisku, je rimska osrednja vlada sporočila deželnemu svetu, da smatra za nezakonit tisti člen deželnega zakona o ustanovi za kmetijski razvoj, ki predvideva, da se bodo pri strokovnem izobraževanju kmetovavcev upoštevale njihove jezikovne potrebe ter narodne značilnosti. V bistvu je hotel deželni svet, kot se še spominjamo, zagotoviti kmetovavcem strokovni pouk v materinščini.

Osrednja vlada pa je v tem videla voljo, da deželni svet uredi neko manjšinsko vprašanje, medtem ko po razsodbah ustavnega sodišča spadajo bajne manjšinski problemi v izključno pristojnost osrednje zakonodajne in izvršne oblasti, to je parlamenta in vlade.

Če bo deželni svet vztrajal pri svojem prvotnem stališču, bo celotna zadeva verjetno prišla pred ustavno sodišče, saj ni pričakovati, da bi osrednja vlada, ki jo v teh vprašanjih očitno pogojujejo birokrati in pravni dlakocepci, odstopila od sedanjih stališč. Toda danes in na tem mestu nas to bogve kaj niti ne zanima. Zanima pa nas politična ocena celotnega problema, ki je odločno negativna, ker moramo ponovno ugotoviti, da je naša dežela kljub svojemu »posebnemu« statusu tako malo avtonomna, da ne more privedi niti enega strokovnega tečaja v jeziku, ki bi ne bil italijanski. Gre, kot vidimo, za pravi pravcati absurd.

S takšnim stanjem se seveda nikakor ne moremo zadovoljiti in se v nas čedalje bolj utrjuje spoznanje, da je naš deželni poseben statut nujno potreben revizije in izpopolnitve. Kako naj pripomoremo, da se vse to doseže? Mi smo mnenja, da je rešitev, kot smo že večkrat v listu poudarili, v okrepitvi politične pogodbene moči slovenske manjšine same. Kdor se namreč zanaša samo na italijanske vsedržavne stranke, pa naj bodo vladne ali opozicionalne, ta ima danes priložnost, da ponovno spozna, kako so te stranke v vsedržavnem merilu neobčutljive in nesposobne za pravično in demokratično reševanje manjšinskih problemov. Izbojujmo si torej najprej avtonomijo v naši politiki — in to je samo od nas odvisno — da se bomo lahko pozneje z večjo težo in močjo vključili v boj za pravo deželno avtonomijo.

D. L.

SE »STOPNJEVANJE«

V Vietnamu se nadaljujejo hudi boji. Pričakovati je, da se bodo še razširili in da bodo Američani vojno še »stopnjevali«.

Jordanski kralj Hussein se je pridružil egiptovsko-sirskemu zavezništvu proti Izraelu.

V Indiji nameravajo začeti z odločnim omejevanjem rojstev. Tako hočejo pobijati — revščino.

NAPETOST MED IZRAELCI IN ARABCI

Dan na dan poročajo listi in radio o hudi napetosti med Arabci in Izraelci na mejah države Izrael in svetovna javnost je nekaj časa samo čakala, kdaj bo izbruhnila vojna med njimi. Toda do vojne ne pride in zelo verjetno tudi ne bo prišlo.

To ima več izrokov. Prvi in glavni je vsekakor ta, da se Arabci (in to velja zlasti za Egipčane) boje direktnega spopada z Izraelci. Sicer se delajo Nasser in njegovi zelo bojovite ter rožljajo z orožjem vsega mogočega izvora, da je kaj, v resnici pa dobro vedo, kako bi se jim godilo, če bi napadli Izrael.

KAKO JE NASTAL IZRAEL

Vojske arabskih držav se nikakor ne morejo meriti z izraelskimi oboroženimi silami, niti po oborožitvi niti po disciplini in vojni morali. Izrael je majhna, toda krepka, moderna, industrijska država z visoko izobraženim prebivavstvom, ki je polno domoljubnega navdušenja in ljubezni do lastne države. Po skoraj dva tisoč letih so si Judje pred manj kot dvema desetletjema končno spet ustvarili lastno državo in to v razmerah, spričo katerih se zdi osvobodilni boj drugih odvisnih narodov lahek. Kajti vsi drugi narodi so že imeli in imajo lastno etnično ozemlje, Judje pa so si ga morali šele ustvariti.

V dolgih desetletjih in za ceno velikih žrtev so Judje počasi ponovno kolonizirali del Palestine, ki je bila nekaj njihova domovina, dokler jim Rimljani v I. stoletju po Kristusu niso uničili lastne države in jih pregnali od tam. Razni judovski voditelji, zlasti Herzl, so v preteklem stoletju postavili judovskemu ljudstvu, ki je bilo raztreseno po vsej Evropi in dejansko po vsem svetu, za cilj ustanovitev lastne domovine in države in to v judovski pradohovini. Judje po vsem svetu so začeli zbirati denarna sredstva v ta namen, mnogi, posebno izobraženi Judje pa so v okviru takoimenovane »sionistične akcije« odhajali v Palestino in začeli obdelovati tamkajšnjo zemljo kot kmetje. Zemljo, ki je bila pod turškim gospodstvom hudo zanemarjena, so odkupovali od tamkajšnjih Arabcev. Zemljo so obdelovali po modernih metodah in jo predvsem izboljševali. Kjer je bila prej pustinja, so nastajale cvetoče kmetijske naselbine.

PALESTINA SE JE POD JUDI GOSPODARSKO RAZVILA

Palestina je postala pod Judi velika izvoznica južnega sadja. Pokroviteljstvo nad posameznimi naselbinami so prevzele judovske organizacije po vsem svetu in jim denarno pomagale. Nekdanji doktorji prava, profesorji in pisatelji so se spremenili

v poljedelce in zidarje ter so v vročem palestinskem soncu namakali zemljo svojih pradedov s svojim znojem. To ni ostalo brez uspeha. Po drugi svetovni vojni so nastali ugodni pogoji, da so Judje lahko proglasili svojo državo v Izraelu. Takoj nato pa so jo morali že z orožjem braniti pred sosednjimi arabskimi državami, a to so storili tako uspešno, da so doživeli Arabci poraz. Leta 1956 je prišlo po obojestranskem izzivanju do novega spopada, v katerem je izraelska vojska vdrla na egiptovsko ozemlje in zavzela velik del Sinajskega polotoka. To sta izkoristili Anglija in Francija za zavzetje Sueškega prekopa, a vse tri sile so se morale na pritisk Združenih držav umakniti. Od tedaj je položaj na arabsko-izraelskih mejah negotov. Stabilizirale so ga le »modre čelade« in komisija ZN. »Modre čelade« pa je zdaj U Thant na Naserjevo zahtevo umaknil od tam.

Med spopadom se je okrog milijon palestinskih Arabcev izselilo iz dežele in se zateklo v sosednje arabske države, v upanju, da se bodo lahko kmalu vrnili kot zmagovalci. To pa se ni zgodilo, a tudi arabske države niso poskrbele zanje. Še zdaj žive po večini v ogromnih begunskih taboriščih in zanje mora skrbeti Komisarjat Združenih narodov za begunce. Največja begunska taborišča so v Gazi in v Jordaniji. Arabske države izkoriščajo te begunce le za netenje sovraštva do Izraela in v primeru vojne bi jih rade porabile kot cenen »kanonenfuter«, kot »prostovoljce«.

ZAKAJ NASER ROZLJA Z OROŽJEM?

Zakaj je Naser zdaj zaostrel odnose na mejah z Izraelom in poslal tja svojo vojsko?

To je storil predvsem zato, da bi s tem dvignil svoj ugled in veljavo v arabskem svetu. Njegov ugled je začel namreč po raznih neuspešnih političnih in vojaških potezah padati. V Jemenu ni dosegel s svojo vojsko še nobenega odločilnega uspeha, razpadla pa je tudi njegova »Združena arabska republika«. Od nje je ostalo samo ime. Z bučno vojaško demonstracijo na izraelski meji bi rad vzbudil Naser novo občudovanje v arabskem svetu in si pridobil novih pristašev v arabskih državah ter pritegnil te pod svoj vpliv. Vse to pa bi si lahko zapravil, če bi napadel Izrael in doživel poraz, kar bi se nujno zgodilo. To tudi sam ve, če ga lastna demagogija ni zaslepila. Zato po vsej verjetnosti sploh ne bo napadel.

Vojne z Izraelom si arabske države ne morejo privoščiti tudi zaradi svoje zaostalosti in neurejenih socialnih razmer. Ogromna večina ljudstva v arabskih državah živi

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 4. junija, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojaju; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu. 11.15 Oddaja za najmlajše: »S splavom po širnem svetu«. Napisal Mirko Kunčič, dramatisacija in priredba Saša Martelanca. Druga oddaja, 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 15.30 »Gospodar Matic«, komedija v treh dejanjih, napisal Gino Rocca, prevedla Marija Kacin. Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu, režira Jožko Lukeš; 17.15 Obisk v diskoteki, pripravlja Janko Ban; 18.30 Sodobne črtice in lovele: Maria Cavazzuti: »Elogio del Sonno«; 20.30 Iz slovenske folklorne — V starih časih: Lelja Rehar: »Nej tou služet cesarji«; 22.10 Sodobna glasba.

• PONEDELJEK, 5. junija, ob: 11.50 Popevke treh rodov; 12.10 Lik iz naše preteklosti: »Emil Komel«, pripravil Rado Bednarik; 13.30 Priljubljene melodije; 18.00 Odvetnik za vsakogar, pravna svetovalnica; 19.00 Tržaški pripovedniki: »Andrej Budal«, pripravil Rado Rauber; 21.00 Kulturni odmevi; 22.30 Romantični samospeli Franza Schuberta; 22.50 Južnoameriški odmevi.

• TOREK, 6. junija, ob: 11.50 Zvečne razglednice; 12.00 Iz slovenske folklorne — V starih časih: Lelja Rehar: »Nej tou služet cesarji«; 17.20 Italijanščina po radiu; 17.40 Glasba za vaš transistor; 18.30 Iz niza javnih koncertov Radia Trst: Duo Franco Agostini-Giuliana Gulli; 19.10 Plošče za vas, quiz oddaja; 20.35 Giacomo Puccini: »Manon Lescaut«, lirčna drama v štirih dejanjih; 23.00 Črni cvet, jazzovska revija.

• SREDA, 7. junija, ob: 11.50 Glasovi in slogi; 12.10 Pomenek s poslušavkami; 13.30 Melodije iz filmov in revij; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Cappella Monacensis pod vodstvom Kurta Weinhöppla; 19.10 Higiena in zdravje, pripravil dr. Rafko Dolhar; 19.25 Zbor »Ernes Grion« iz Tržiča, vodi Aldo Policardi; 20.35 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.15) Knjižne novosti — Antonio Barolini: »Notti della paura«, oena prof. Josipa Tavčarja.

• ČETRTEK, 8. junija, ob: 11.50 Glasbila in barve; 12.00 Antonio Fogazzaro: »Mali stari svet«. Prevod in radijska priredba Martina Jevnikarja. Prva oddaja. Izvajajo dijaki slovenskih Višjih srednjih šol v Trstu, oddajo vodi Jože Peterlin; 17.20 Italijanščina po radiu; 17.35 Glasba za vaš transistor; 19.00 Pisani balončki, radijski tehnik za najmlajše; 20.35 »Alibi Samuela Benson«, radijska drama, napisal Aleksander Marodič, igra RO., režira Stana Kopitar; 22.40 Slovenski solisti.

• PETEK, 9. junija, ob: 11.50 Vokalni ansambli; 12.10 Med tržnimi stojnicami, pripravil prof. Tone Penko; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Slavni solisti v Trstu; 19.10 Moj prosti čas; 20.35 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.45 Magija glasbil v jazzu.

• SOBOTA, 10. junija, ob: 11.50 Orkestri lahke glasbe; 12.00 Kulturni odmevi; 13.30 Semenaj plošč; 15.00 Glasbena oddaja za mladino, pripravlja Dušan Jakomin; 16.00 Avtoradio — zanimivost in glasba za avtomobiliste; 17.00 Folklorne pesmi; 17.20 Dialog — Cerkev v sodobnem svetu; 17.30 Otrokov pravilni svet: »Zamerljiva luna«, indijanska ljudska pravljica. Prevod: Albert Širok, priredba in izvedba: Jožko Lukeš; 18.30 Retrospektiva jazz, pripravlja Sergio Portaleoni; 19.10 Družinski obzornik: »Pred zrelostnimi izbiti« — ureja prof. Ivan Theuerschuh; 19.25 Nastopi zabavnih ansamblov na Radiu Trst; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Moški kvartet Ubalda Vrabca; 21.00 Antonio Fogazzaro: »Mali stari svet«. Prevod in radijska priredba Martina Jevnikarja. Druga oddaja. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu, oddajo vodi Jože Peterlin; 21.40 Vabilo na ples; 22.30 Za prijeten konec tedna.

TEDENSKI KOLEDARČEK

4. junija, nedelja: Franc, Dika
5. junija, ponedeljek: Ferdo, Bonifacij
6. junija, torek: Milutin, Norbert
7. junija, sredo: Zorica, Robert
8. junija, četrtek: Medard, Vilar
9. junija, petek: Primož, Felicijan
10. junija, sobota: Miloš, Marjeta

„Vrhunski sestanek“ Skupnega trga v Rimu

V Rimu je bil v torek »vrhunski sestanek« državnih poglavarjev in predsednikov vlad držav Skupnega evropskega trga. Udeležila sta se ga med drugimi nemški kancler Kiesinger in francoski predsednik De Gaulle.

Sestanek je trajal 4 ure in četrt. Na njem so obravnavali bodočo politiko Skupnega trga in sprejeli predloge italijanskega ministrskega predsednika Mora, da bo treba Skupni trg notranje okrepiti in odpraviti nesporazume med »šestimi«; urediti odnose z državami, ki bi rade pristopile k Skupnemu trgu: Anglijo, Irsko in Dansko; in izboljšati politično enotnost med članicami Skupnega trga.

Zlasti o pristopu Anglije se je vnela živahna diskusija De Gaulle je izražal pomsleke, drugi pa so bili odločno za to, da se pogajanja z Veliko Britanijo takoj začnejo.

O tem bodo 5. junija podrobneje razprav-

PREDAVANJE O SLOVENSКИH ALPAH V MÜNCHENU

Pod okriljem Münchenskega planinskega društva je vsak drugi petek v mesecu predavanje o kakem pomembnejšem izletniškem cilju. Predavanja so vsak prvi in tretji petek v mesecu. V petek, 2. junija, je na sporedu predavanje o slovenskih Alpah. Pač pa na žalost Slovenija sploh ni omenjena v oznanilu Govori se le o »Jugoslovanskih Alpah«, enako kot v turističnih prospektih, ki vabijo na ogled naših Alp.

Slovenija tudi sploh ni omenjena na celi vrsti prospektov, ki vabijo nemške turiste v Jugoslavijo in na katerih so našete skoraj vse druge jugoslovanske pokrajine. Ali slovenske turistične ustanove spijo?

Napetost med Izraelci in Arabci

(Nadaljevanje s 1. strani)

v strašni revščini in nevednosti. In od takih množic pač ni pričakovati niti posebnega navdušenja za vojno, ki se jih v bistvu ne tiče, niti vojaške učinkovitosti, saj sploh ne znajo ravnati z modernimi vojnimi stroji, tudi če jih dobe v roke. Kaj kmalu jih sami pokvarijo, kakor neizkušen delavec stroje v tovarni, ali na polju. Izrael pa je moderna industrijska država.

IZRAELCI IMPERIALISTI?

Absurdni so očitki na račun Izraelcev, da predstavljajo v tem sporu oni napadavce in da so »imperialisti«. Težko si je namreč predstavljati, da bi mogla biti država z 2 milijonoma prebivavcev, obkoljena od vseh strani od sovražnikov, napadalka nasproti arabskemu svetu, ki šteje več kot 60 milijonov ljudi. Težko je tudi videti imperialiste v tistem milijonu in več Judov, ki so v času Hitlerjeve strahovlade pribežali v Palestino, da bi se rešili pred rasističnimi preganjavci, ali pa so kot rešenci iz nacističnih uničevalnih taborišč po vojni našli zatočišče in dom v Izraelu. Po drugi strani pa je znano, da je ravno Egipt edina država na svetu, ki je uradno dala zatočišče celi vrsti nacističnih vojnih zločincev. In ti so bili tudi tisti, ki so izdelali prve raketne izdelke za Egiptčane in vežbali egiptovsko vojsko, vse z namenom, da bi lahko vsaj tako nadaljevali z uničevanjem zaso-

ljali zunanji ministri držav Skupnega trga na sestanku v Bruslju. Pričakovati je, da bo De Gaulle še delal težave.

Sklenjeno je tudi bilo, da bodo 1. julija združili v enotno komisijo izvršne oblasti Skupnega trga, Skupnosti za premož in jeklo in Euratoma in da bodo okrepili politične stike med državami Skupnosti glede velikih mednarodnih problemov.

—0—

Novice po svetu

V Bruslju so slovesno in ob splošni narodni žalosti pokopali dozdej najdene žrtve požara v neki veleblagovnici. Žrtev je nad 300.

V Pekingju prirejajo demonstracije proti »fašističnemu terorju« nad kitajskimi mao-tse-tungovskimi demonstranti v Hong-Kongu. Britanska vlada je poklicala kitajskega opravnika poslov v Londonu k sebi in ga ostro opomnila zaradi kitajskega zmerjanja, da je britanski demokratični sistem »fašističen«.

V Sloveniji se dogaja izredno veliko avtomobilskih nesreč s smrtnimi žrtvami. Temu sta vzrok po mnenju strokovnjakov nediscipliniranost voznikov in manj prehitavanja za vsako ceno, tudi v ovinkih. Smrtnost v Sloveniji se je povečala prav zaradi avtomobilskih nesreč.

Nemški nacionalisti na Koroškem bučno praznujejo 75-letnico dr. Hansa Steinacherja, glavnega nasprotnika Slovencev v boju za Koroško po 1. 1918. On je organiziral oboje odpora proti slovenskim četam na Koroškem.

vražene judovske rase. In stari in novi nacisti so tisti, ki najbolj ploskajo bojevitim Naserjevim govorom, v katerih grozi z iztrebljenjem Izraelcev.

BRZDANJE BOJEVITIH PETELINOV

Sovjetska zveza sicer dozdevno drži z Arabci in jih podpira, toda ne toliko iz simpatije za arabsko stvar v sporu z Izraelci, ampak zato, ker hoče razvneti Arabce proti zahodnemu svetu, na katerega se zanašajo Izraelci. V sporu med Arabci in Izraelci se skriva torej v ozadju stari politični in ideološki spor med Sovjetsko zvezo in Zahodom. Vikanje Sovjetske zveze in Američanov v arabsko-izraelsko napetost lahko postane sicer nevarno, ker bi moglo dati to spopadu širši in nevaren značaj. Po drugi strani pa je gotovo, da niti Sovjeti niti Američani ne želijo, da pride do spopada, zato bodo oboji brzdali bojevite peteline na obeh straneh, Sovjeti zlasti arabske, Američani pa izraelske.

Če pa bi do spopada le prišlo, bodo Judje gotovo šli z največjim zanosom v boj za svojo mlado državo, po kateri so hrepeneli in za katero so molili dva tisoč let. Vsekakor pa bi velesile hitele vojni požar čimprej pogasiti.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Koroški Slovenci v boju za svoje pravice

Svet koroških Slovencev in Osrednja zveza slovenskih organizacij na Koroškem sta poslala avstrijski zvezni vladi pismo, v katerem protestirata proti temu, da je bil dan osnutek zakona o uporabi slovenščine pri uradih že v presojo oblastem, ne da bi bila imela manjšina sama priložnost, da ga presodi in zavzame stališče do njega. Kot se zdi, se začinja na Koroškem novo obdobje gonov proti Slovincem, kot dokazuje tudi pred kratkim zabranjeno romanje Slovencev h Gospe Sveti Velikonemški nacionalistični krogi na Koroškem, združeni v šovinistični organizaciji »Kärntner Heimatdienst«, so se po poročilih slovenskega tiska na Koroškem javno hvalili, da je to njihov uspeh. Kot vse kaže, pa tudi krogi okrog celovške škofije niso čisto nedolžni pri tej šovinistični gonji. Ali se morda bojijo slovenskih romarjev?

Slovenci smo potrpežljivi ljudje, toda če bo šlo tako naprej, bomo tudi mi dvignili v svetovni javnosti hrup zaradi Koroške in javno pokazali, da smo sicer pripravljeni lojalno priznati in spoštovati vse mednarodne pogodbe o naši Koroški, toda samo pod pogojem, da se duha teh pogodb drži tudi avstrijska vlada. Preveč nelogično bi bilo z njene strani, da bi na eni strani zahtevala

vse manjšinske pravice za Južne Tirolice, na drugi strani pa v nedogled zavlačevala najosnovnejše pravice slovenski manjšini na Koroškem in se kar naprej trudila z vsemi sredstvi, da jo čimprej asimilira. Na Koroškem je — zlasti v časopisju in v obliki manifestacij — vse preveč proslavljanja koroškega plebiscita in njegovih velenemških junakov tipa Steinacher in to ravno tudi te dni, da bi mogli Slovenci to mirno požreti. Nasprotno, to smatramo za izzivanje in dokaz slabe volje. In po tem se bomo tudi ravnali.

—0—

SVETOGORSKE SLOVESNOSTI

Dne 6. junija bo minilo 250 let, odkar je bila leta 1707 slovesno kronana čudodelna podoba svetogorske Matere božje. Slavnost je bila na goriškem Travniku spričo tisočev in tisočev vernikov.

V spomin na to obletnico se pripravljajo številna romanja k Marijinemu svetišču na Sveto goro. Začela so se z romanjem župljanov iz Solkana in iz Kronberga. V nedeljo, 4. junija, bo pa imel slovesno mašo msgr. Jenko, škof slovenskega Primorja. Isti dan bo tudi množično romanje iz vseh far njegove škofije. V poletnih mesecih se bodo nadaljevala romanja iz drugih središč Slovenije.

Višek verskih manifestacij pa bo 17. septembra, ko bodo romali na Sveto goro verniki iz vseh treh škofij Slovenije, pod vodstvom nadškofa Pogačnika ter škofov Držečnika in Jenka. To bo eno največjih slovenskih romanj v spomin kronanja svetogorske Kraljice.

Slovenska gimnazija v Celovcu je priredila v nedeljo slavnostno akademijo v celovski Delavski zbornici. Z njo je počastila svojo desetletnico. Gimnazija ima zdaj 15 razredov z 22 profesorji in 398 dijakov.

Povečan kardinalski zbor

Uradno je razglašeno, da bo papež sklical 26. junija kardinalski zbor, na katerem bodo proglašeni novi člani, tako da bo njih število narastlo na 120.

Po odloku papeža Pija V. iz leta 1586 je štel kardinalski zbor le 70 članov. Ivan XXIII. je to število povečal v duhu cerkvenega veseljstva. Sedanji papež pa je razširil pred dvema letoma kardinalski zbor na 107 članov.

Sedaj mu bo dodal še 27 novih z namenom, da bi bili vsi narodi primerno zastopani v cerkvenem vodstvu.

Značilna je tudi izbira novih cerkvenih knezov. Poljaki bodo dobili še enega kardinala, in sicer 47-letnega mons. Woityla, ki je bil v mladih letih navaden delavec. Velja tudi za bolj prožnega kot že priletni kardinal Wiszynsky. Prav tako je tudi pomembno imenovanje za kardinala mons. Bengscha, škofa v vzhodnem Berlinu, ki ima cerkveno oblast tudi v zahodnem delu mesta. Ekumenizem je poudarjen tudi s kardinalsko častjo prvega indonezijskega nadškofa Darmajuwana.

Med 27 novimi kardinali je 12 Italijanov, 4 iz Združenih držav, trije Francozi in po eden iz Švice, Poljske, Nemčije, Indonezije, Bolivije, Holandske, Argentine in kneževine Monaco. V kardinalskem zboru je italijanska skupina številčno najmočnejša; šteje 37 kardinalov od 120.

In Slovenci?

Ne moremo si kaj, da ne bi pomislili, ali bo kdaj zastopal celokupno slovensko versko občestvo tudi kak slovenski kardinal. Morda bi kdo obsodil tako željo kot napačno. Pa ni ne zgodovinsko, ne stvarno. Slovenci smo že imeli kardinala, goriškega nadškofa Missio. Po številu smo pa tudi močnejši kot prebivavci Monaca, ki so dobili svojega kardinala, in enako močni kot katoličani v Vzhodni Nemčiji.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

GOSTOVANJE DRAME SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA IZ LJUBLJANE

Ivan Mrak

MARIJA TUDOR

HIMNICNA TRAGEDIJA

Režiser: VIKTOR MOLKA - Scenograf: UROS VAGAJA - Kostumograf: MIJA JARCEVA - Glasba: MARJAN VODOPIVEC - Lektor: MIRKO MAHNIC
V SOBOTO, 3. JUNIJA 1967, OB 21. URI
V NEDELJO, 4. JUNIJA 1967, OB 17. URI

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma. Rezervacije na telefonu 73-42-65.

DOKTOR SMRTI

8

LEV DETELA

Ta mi je molče pokazal pot in oddrsel pred mano na hodniku.

Pred mojo sobico je stal Kvadratnik in zdelo se mi je, da njegove oči za težkima lečama vznemirjeno in jezno pobliskavajo.

»Bolje je, da se ne potepaš po tej hiši,« je rekel Kvadratnik z zadržano jezo v glasu. »Ponekod imam aparature in stroje, ki so neveščemu življenjsko nevarne. Če te kaj zanima, se obrni name. Rad ti bom marsikaj pokazal.«

Profesorju sem se skušal opravičiti, hkrati pa sem mu sporočil, da me na kosilu ne bo, ker bom obiskal botanični vrt in obedoval v tamkajšnji restavraciji. Vrnil se bom komaj na večerjo.

Profesor je pritrdilno prikimal.

»Sicer je že jesen,« je rekel. »Vendar je tudi ta čas zelo lep in nudi narava pazljivim očem marsikaj zanimivega.«

Ko mi je Mohamed odklenil vrtna vratca in sem pred seboj zagledal mestno ulico z ljudmi in prodajalnicami, sem se oddahnil. Za mano se je sivila Kvadratnikova blazna hiša, tu pa so bili ljudje in sicer vsakdanje, a lepo življenje!

Četrto poglavje: UJETNIK BOTANIČNEGA VRTA

Ustavil sem se pred sivim, brezobličnim poslopjem, ki se je — zlovešča gmota — dvigalo čez stavbe glavne ulice. Moj blede, preplašeni obraz se je zasvetljal na črni ploščici nad glavnimi vrati kot v ogledalu. Nad mojimi črnimi očmi, globoko vklesanimi v temo ploščice, so se zaiskrile črke: POLICIJSKO NAČELNIŠTVO. Že sem se hotel podati v poslopje in pristojnim javiti svoje čudne doživljanje, kar sem zagledal zamorca Mohameda, kako s počasnimi koraki drsa proti mojim, na črni ploščici vtisnjenim očem.

»Gospod profesor mi je naročil, naj vas spremljam v botanični vrt in vam razkažem najnovejše eksotične primerke,« je zadonel zamorčev glas, da mi je zatrepetal bobnič v ušesih.

»Toda, Mohamed, saj bom našel sam,« sem zajecjal.

»Gospod profesor je rekel, da je mesto nevarno,« je zagrmel Mohamed.

Videl sem, da v rokah drži aktovko, ki jo je imel z drobno železno verižico priklenjeno na roko.

Že sem mu hotel reči, naj odide; vendar mi je neznana sila preprečila, da bi izgovoril važne besede. Mohamed se je na čuden način sklonil, pri tem je aktovka podrsala po tleh in neprijetno zadonela. Robot je poplesal po pločniku: nenavadni gibi so ga metali zdaj na to, zdaj na drugo stran, potem pa se je stroj - človek umiril in me pogledal s svojimi brezizraznimi, nečloveškimi očmi:

»Greva, gospod. Pozno je že!«

Hočeš — nočeš sem mu sledil. Mohamed se je pomikal nekaj korakov pred mano, jaz pa sem mu sledil, kot sledi bistrovidni telesni varuh zloglasnemu generalu.

Zunaj mesta, v rdeči jeseni, sva se ustavila.

Vrtar botaničnega vrta, debelušast zamorec, me je predirljivo pogledal in zazdelo se mi je, da so njegove oči steklene, da so se kot najostrejše frnikule zažrle v meso mojih oči: v glavi mi je zabrnelo, kot da bi petsto krutih frnikul zdrvelo skozi moje možgane, steklo zamorčevih oči mi je obtičalo v glavi.

Vznemirila me je podobnost med Mohamedom in tem vrtarjem in ko sem pozneje trepetal skozi botanični vrt, sem prestrašen in presenečen opazil, da so tudi vsi pazniki in vrtnarji tega čudnega, kar zloglasnega vrta zamorci.

(Dalje)

Š Tržaškega

Lepa in pomembna kulturna prireditev v Nabrežini

V prostorih slovenske enotne srednje šole v Nabrežini je bila v soboto, 27. t. m., lepa slovesnost, na kateri je bila ta šola uradno poimenovana po slovenskem pesniku, nabrežinskem rojaku Igu Grudnu. Slovesnosti so se poleg dijakov in profesorjev udeležili šolski skrbnik Angioletti, podprefekt Guarella, nabrežinski župan Legiša, škofov vikar msgr. Škerlj, jugoslovanski konzul Gačnik, pedagoški svetovalec Mihelič, šolski nadzornik Bole, slovenski didaktični ravnatelji, mnogi drugi srednješolski ravnatelji in predstavniki kulturnih organizacij. Prisoten je bil tudi pesnikov sin Aleš.

Slovesnost se je začela z nagovorom ravnateljice dr. Zlatke Antoninijeve, ki je poudarila, kako je šola ponosna, da bo nosila ime Iga Grudna, ki je kot nabrežinski rojak tudi v svojih delih tesno povezan z domačo vasjo in njenimi prebivalci. Zahvalila se je županu Legiši za zanimanje in posredovanje pri izdelavi kamnite plošče z lepim pesnikovim bronastim reliefom, ki je delo umetnika Hermana Vrečka.

Nato je nabrežinski župnik Rejc blagoslovil ploščo, ki bo vzdana v prostorih šole. V kratkem govoru je župnik naglasil svoje zadovoljstvo, da je v Nabrežini srednja šola, za ustanovitev katere si je tudi sam prizadeval od 1945. leta dalje, ko je iz Nabrežine obiskovalo srednjo šolo v Trstu kar 72 dijakov.

Zatem je o pesnikovem liku spregovoril pisatelj prof. Alojz Rebula. Omenil je najprej svoje osebne spomine na Iga Grudna, ki ga je imel priložnost srečati ob koncu druge svetovne vojne v Ljubljani. Lepo in prisrčno je nato orisal pesnikova dela in njegov značaj, pri čemer so si poslušavci lahko ustvarili jasno sliko o nabrežinskem bregu, kamnolomih, morju, kraških dolinah, bližnjih vaseh in zlasti o njenih prebivalcih. Rebula je temperamenten, vsekar odličen predavatelj, ki zna ustvariti stik s poslušavci, kar je ob tej priložnosti prišlo še bolj do izraza, ker je govoril kot Sempolajec, se pravi nabrežinski sosed. Med predavanjem sta člana Slovenskega gledališča iz Trsta Mira Sardoč in Jožko Lukeš recitirala nekaj Grudnovih pesmi.

Kratek govor je imel tudi župan Legiša,

SOLA GLASBENE MATICE

bo priredila v sredo 7. junija ob 21. uri v mali dvorani Glasbene šole recital violinista Miha Pogachnika, absolventa srednje glasbene šole v Ljubljani (razred prof. Cirila Veroneka). Pri klavirju prof. Jelka Suhadolnik-Zalokarjeva.

»PRAZNIK ČREŠENJ« V MACKOVLJAH

V nedeljo, 4. junija, bo v Mačkovljah tradicionalni »praznik črešenj«. Prireditev bo ob 17. uri. Sodelovali bodo pevski zbor, godba na pihala, kitare in harmonike. Poslušali bodo tudi mladinske popevke.

Bufet z domačimi vini bo odprt do 24. ure. Vabljeni so vsi, ki ljubijo domače prireditve in domačo kapljico.

Namesto venca na grob pok. mame g. did. ravnateljica Mira Tavčarja poklanja učiteljstvo osnovnih šol in otroških vrtcev nabrežinskega ravnateljstva 12.000 lir za Marijanišče na Opčinah in 12.000 lir za Dijaški dom v Trstu.

ki je ravnateljici in proferskemu zboru čestital k realizaciji pobude in poudaril svoje zadovoljstvo da bo nabrežinska srednja šola nosila ime pesnika Iga Grudna, našega ožjega rojaka. »Naj spomin na tega našega umetnika, pesniškega mojstra — je zaključil župan — sedaj in bodoči učeči se mladini pomaga k plemenitenju lastne osebnosti in k utrjevanju zvestobe svojemu ljudstvu in slovenski kulturi.«

Z recitacijami več Grudnovih pesmi so nato nastopili dijaki srednje šole, šolski pevski zbor pa je pod vodstvom Nore Jančič zares lepo zapel dve pesmi.

Ravnateljica je nato povabila goste k zakuski.

—0—

Opčine:

NEKAJ NOVIC Z OPČIN

Trgovec Josip Podobnik je zgradil zadaj za svojo tudi še novo hišo na vogalu Narodne in Proseške ceste na Opčinah, v kateri ima manufakturno trgovino, novo veliko stanovanjsko hišo s štirimi nadstropji, v kateri bo dvanajst večjih in manjših stanovanj. Vseljiva bo baje že avgusta.

Finžgarjev dom je vse od svojega odprtja letošnjo zimo pridno prirejalo razne prireditve, zlasti za mladino. Na sporedu so bile tudi filmske predstave. Tako so si otroci lahko med drugim ogledali slovenski film »V dolini miru«. Na žalost pa tudi tu ideološka ali narodnostna nestrpnost ne počiva. Tako je nekdo odtrgal in poteptal z roko napisani lepak za predstavo tega filma, ki je visel na neki hiši v Proseški ulici.

V nedeljo so bile običajne vsakoletne avtomobilske dirke na Opčine. Ob tej priložnosti je bila seveda cesta na Opčine zaprta za ves drugi promet in tudi tramvaj od 8. do 13. ure ni vozil na Opčine, ampak le do bližine Obeliska. Enake omejitve so bile uvedene tudi v soboto popoldne, med treningi. Vsakoletni protesti prebivavstva proti tem nesmiselnim in nadležnim dirkam ne izdajo nič. Oblasti se ne zmenijo za proteste, čeprav ni videti, s čim bi mogle opravičiti dejstvo, da so ljudje zaradi dirk prikrajšani za prometne zveze, do katerih imajo pravico. To velja zlasti za abonente openskega tramvaja, ki plačujemo tramvaj do končne postaje in ne do Obeliska. Zato ne vidimo razloga, zakaj se moramo en popoldan in en dopoldan prerivati skozi grmovje po gozdu brez poti, približno kilometer daleč, da pridemo do tramvaja.

Ta drn in strn skozi gozd je zlasti za stare ljudi prenaporen. Zdi se celo, da tu odloča nekdo drug in ne oblasti, najbrž eden izmed tistih nečestitih skritih centrov oblasti, o katerih je nedavno pisal »Corriere della Sera« in ki vedno bolj nadomeščajo v Italiji zakonite centre oblasti.

Toda tudi neglede na te težave, neznosni hrup itd. pustijo te dirke za seboj kupe nesnage, ki jih zdaj, drugi dan po dirkah še vedno ni nihče odstranil. Zlasti okolica Obeliska, najbolj privlačna turistična točka na Opčinah, je vsa onesnažena s kupi papirja, ki so ga pustili gledavci

Nabrežina:

SEJA OBČINSKEGA SVETA

Zupanove izjave — Občinski proračun

V torek se je sestel na redni seji devinsko-nabrežinski občinski svet. V začetku seje je župan Legiša prebral izjavo o najnovejših dogodkih na Bližnjem vzhodu. Dejal je med drugim, da smo po krvavi vojni v Vietnamu in po odpravi ustavnih svobod v Grčiji danes priča nevarnemu rožljanju z orožjem na Bližnjem vzhodu. »Ne da bi se spuščali v podrobno razglabljanje o vzrokih nove hude krize — je poudaril župan — je najbolje, če se vsi danes zgrnemo okrog skupnega imenovalca, ki je naša privrženost, naša neomajna in neomejena zavzetost za stvar miru in miroljubnega reševanja spornih mednarodnih vprašanj.«

»Mi smo globoko prepričani — je nadaljeval — da se še tako zapleteni in kočljivi problemi morejo rešiti in urediti s pogajanjem in razgovori, če je le nekaj dobre volje in poštenih namenov. Zato izražamo željo, da bi državniki sprejeli brez pridržkov to miroljubno metodo pri obravnavanju vseh mednarodnih vprašanj ter v okviru Zdrženih narodov ali kakorkoli drugače dosegli sporazum, ki bi prihranil državam in narodom novega še večjega gorja.«

Župan je nato seznanil občinski svet z vrsto javnih del, ki so bila izvedena ali se izvršuje v okviru gospodarskih načrtov za leto 1966 in 1967. Gre za celotno vrsto javnih del, katerih strošek znaša nad 100 milijonov lir. Župan je še obvestil občinski svet, da je vladni komisar te dni nakazal občini v okviru gospodarskega načrta za leto 1967 prispevek 25 milijonov lir.

Odbornik za finance je nato obširno poročal o proračunu za leto 1967, ki ga je deželni nadzorni organ vrnil s priporočilom, da se nekaj nebitvenih postavk spremeni. Svet je priporočila sprejel, s čimer je letošnji proračun dejansko dokončno odobren.

Svet je nato nakazal 100 tisoč lir podpore nabrežinski godbi na pihala, 1 milijon lir prispevka turistični ustanovi v Sesljanu ter je odobril novo lestvico dajatev za smetarsko službo.

Beneška Slovenija

Brdo:

TURISTIČNE IZMENJAVE

Pred kratkim so se zbrali na koristen razgovor o turističnih izmenjavah občinski zastopniki iz Brda in Cente s tistimi s Tolminkskega okraja. V beneškoslovenskem zastopstvu je bil poleg obeh županov in drugih članov tudi slovenski svetovalec učitelj Černo. Sestali so se najprej na okrajnem sedežu v Tolminu, kjer jih je sprejel tolminski župan France Skok s še drugimi okrajnimi odborniki in s predsednikom bovškega gostinskega združenja Urbančičem.

Razgovore so nadaljevali na Mostu in so prišli tudi do stvarnih zaključkov. Povezala naj bi se z redno avtobusno zvezo Terska dolina z Bovško kotlino. Uvedejo naj se pogoste izmenjave športnih in folklornih skupin z obeh strani. Sestavili so tudi ožji odbor, ki bo skrbel za izdajo obojestranskih turističnih brošur in letakov. Poudarili so tudi pomen novega prehoda na Učji, ki bo odprl turizmu nove lepote dozda skoraj skritih naših dolin.

SPOMINSKA PROSLAVA

Zveza slovenske katoliške prosvete na Goriškem bo priredila v nedeljo, 4. junija, ob 17. uri v Katoliškem domu spominsko proslavo ob peti obletnici smrti prof. Mirka Fileja.

Dopooldne bo ob 11. uri v veži doma odkritje doprsnega kipa pok. Fileja. Izdelal ga je akademski kipar Fran Gorše, ki živi zdaj v Severni Ameriki.

Popoldanski spored pa obsega pokojnikov življenjepis, podan s skioptičnimi slikami in izvajanje pokojnikovih skladb. Peli bodo mladinski zbori naših ljudskih in srednjih šol ter drugi mešani in moški zbori iz Gorice in okolice.

RODITELJSKI SESTANEK IN PRIREDITEV V DIJAŠKEM DOMU

V nedeljo, 4. junija, bo ob 15. uri v Dijaškem domu roditeljski sestanek. Vzgojno osebje bo razpravljalo s starši o vprašanjih, s katerimi se je srečavalo v šolskem letu in ki se tičejo njemu zaupanih otrok. Govorili bodo tudi o nalogah in dolžnostih gojencev v poletnih počitniških mesecih.

Po sestanku bo okrog 16. ure zaključna prireditev, ki bo s filmom in besedo prikazala življenje in delo gojencev in gojenk v zavodu. Ti bodo nastopili tudi z raznimi igravicami, recitacijami, pevskimi in glasbenimi točkami.

PRIPOMBE O TRGOVSKI SOLI

Odkar je bila ukinjena slovenska strokovna šola v Gorici, so se ponavljale želje in zahteve po ustanovitvi triletne trgovske šole. Od raznih odgovornih strani so že prišla tudi zagotovila, da bo prišlo do ustanovitve.

Zadeva je bila tudi predmet razgovorov na tiskovni razpravi, ki je bila v ponedeljek v prostorih italijanske industrijske in obrtne šole v ulici Virgilio. Ravnatelj Vierthaler je poročal o ustroju te šole.

Na vprašanje enega navzočih, kako je s slovensko triletno trgovsko šolo, je pojasnjeval, da je imel že več razgovorov z nekaterimi slovenskimi predstavniki in da so že poslali tozadevno vlogo na rimsko prosvetno ministrstvo. Po tem predlogu naj bi bila ta šola, čeprav z gotovo avtonomijo sekcija italijanske trgovske šole; program bi bil v glavnem kot na italijanskih takih šolah, le izvajal bi se v slovenskem jeziku.

K izvajanjem na tiskovni konferenci moramo dostaviti, da je nova šola potrebna in zaželena. Nikakor pa ne v takšnem sestavu, da bi bila le privesek ustrezne italijanske šole, čeprav s kakim posebnim podravnateljem in tajništvom. To je stvar načelnosti, katere ne smejo zavirati, kake upravne okoliščine, ki bi morda ustanovitev pospešila za kak mesec. V duhu ustave in manjšinskih pravic morajo biti slovenske šole res samostojne slovenske v duhu in v obliki in ne le kak prevod ali odvisna sekcija podobnih italijanskih šol. Pridobljenih pravic si ne smemo sami povodeniti, tudi če kaki predstavniki pristanejo takoj na kako polovično rešitev, ki bo ovirala dokončno in upravičeno uresničitev naših teženj.

OBILO SREČE!

V Gorici sta stopila te dni dva mlada para iz znanih slovenskih družin pred oltar. V soboto sta sklenila zakonsko zvezo gospodična Ana Šturmovna, profesorica na slovenski srednji šoli v Gorici in prof. Jošt

Žabkar, nastavljenec v vatikanski knjižnici. Ženin izhaja iz znane Žabkar-Abujeve rodbine Poroka je bila v cerkvi pri sv. Ivanu v Gorici.

Danes sta si pa obljubila življenjsko zvestobo nevesta Anka Komjančeva z Valerišča in ženin Bruno Bensa iz Gorice. Nevesta, ki je dokončala slovensko učiteljsko v Gorici, je po rodu iz znane Komjančeve družine z Valerišča v Števerjanu.

Obema novoporočenima paroma voščijo prijatelji, znanci in tudi naše uredništvo dosti sreče in poguma na novi življenjski poti.

Doberdob:

RAZVOJ NASEGA KRAJA

Po raznih posredovanjih županstva so prišla iz Rima zagotovila, da bo vlada odmerila precejšnje zneske za javna dela v doberdobski občini. Notranje ministrstvo je nakazalo 4 milijone lir za popravo in ureditev županskih prostorov. Manjši znesek je nakazan tudi za občinski otroški vrtec.

Večje vsote pa je nakazalo ministrstvo za javna dela. S tem denarjem bodo uredili novo pokopališče. Devet milijonov bo šlo za zgradbo grezničnih kanalov v občinskem središču, 15 milijonov pa za ureditev cest po vsem občinskem okrožju.

Se vedno je tudi dosti ugibanja, kako bo z nameravano velikansko centralo, ki bo proizvajala jedrsko pogonsko silo. Mnenja evropskih strokovnjakov se vedno bolj nagibajo k izbiri Doberdoba za sedež protosinkrotonskih naprav. Govori se, da bo padla odločitev že sredi poletja na posebnem sestanku strokovnjakov v Ženevi. Gradnja bi se morala potem v kratkem začeti. Vendar ne bo šlo tako hitro, kot nekateri pričakujejo.

Kakor vedno se tudi zdaj porajajo razna mnenja glede morebitne velikopotezne industrializacije doberdobske planote. Ni dvoma, da je treba pozdraviti vsak gospodarski napredek, zlasti če bo prinesel tudi domačinom kaj koristi in to ne samo nekaterim, marveč na splošno. Vprašanje pa je, in to je bilo že večkrat naglašeno — ali ne bo pritok tujih priseljencev docela zmaličil sedanjega etničnega stanja te naše občine. Mimo tega vprašanja tudi ne smemo kar tako, češ prvo so gospodarske koristi, narodnostno vprašanje nas pri tem ne briga.

Sovodnje:

NOVA DELA

Deželni odbor je razdelil po zakonu z dne 22. avgusta lanskega leta 11 milijard lir za javna dela na deželnem ozemlju.

Na Goriškem so prejele delež tudi vse tri slovenske občine, seveda v manjšem

Iz Goriške

obsegu, kot so si želele, da bi mogle kriti stroške za najnujnejša javna dela.

Sovodnjski občini je bilo nakazanih 8 milijonov in 900.000 lir. To vsoto bo občinska uprava potrošila za popravila kapelic na pokopališčih v Rupji, Gabrijah, Sovodnjah, na Peči in na Vrhu. Za vsako bo šlo po pol milijona. V Sovodnjah pa bodo pokopališče tudi precej razširili in dostojno uredili.

Za marsikatero javno delo pa bo morala občina sama poskrbeti. V načrtu ima moderniziranje javne razsvetljave. Govori se tudi o ureditvi ceste v ravni smeri proti Rupji s potrebnim podvozom pri železniški progi.

Poskrbeli bodo tudi za razvoj kulturne dejavnosti z zgradbo pripravnega in domačim razmeram zadovoljivega občinskega kulturnega doma. Stal bo, po načrtih, poleg posojilničnega poslopja. Potrebni pa bo okrog 20 milijonov lir. S temi deli in z novo cesto ter mostom čez Vipavo bodo zadobile Sovodnje prikupno in sodobno lice.

S sosedne strani:

VIPAVSKI LURD

Izletnik, ki je obiskal prejšnjo nedeljo Vipavsko dolino, nam piše:

Nedeljski izlet v Vipavsko dolino nudi v pomladnem razcvetu res polno lepih vtisov. Ceste so po večini urejene in dobre za vožnjo. Opaža se tudi večja skrb prebivalcev za obdelovanje zemlje; le hiše so starike in razmajane, kakor da bi hotele še vedno kazati staro folkloro in kakor da se nočejo ali ne morejo prilagoditi novim časom.

Natančni opazovalec bo tudi ugotovil, da je med Vipavci še vedno veliko vernosti. O tem me je prepričalo v nedeljo tudi posebno praznovanje v Plačah pri Svetem Križu, o katerem se malo ve zunaj tamkajšnjega okolja.

V Plačah imajo namreč »vipavski Lurd«, ki je postal že majhno romarsko domače središče. Domačini so zgradili umetno votlino, točen posnetek one v francoskem Lurdu. Votlina se nahaja na prikupnem razglednem kraju. Ob strani v votlini je postavljen kip lurske Matere božje, dalje v votlini pa je oltar, kjer se ob nedeljah in praznikih redno mašuje. V votlini je prostora za 200 ljudi.

Posebna zanimivost pa je velikanski rožni grm, ki ovija vse pročelje. Na stotine belih vrtnic širi prijeten duh daleč naokoli in nudi prav čaroben pogled.

Letos, za dvajsetletnico, odkar obstaja ta mali vipavski Lurd, se je zbralo ob njem neverjetno dosti ljudstva k pobožnostim in procesiji. Prevzelo bo tudi vas, če si ogledate ta skriti kotiček lepe Vipavske doline.

KMEČKA BANKA

GORICA, Ul. Morelli 14 — Tel. 22-06

Vam nudi ugodne pogoje za trgovske posle in bančne storitve (vezane in proste hranilne vloge, tekoče račune, posojila, vnovčenje in eskomptiranje trgovskih menic, posle z inozemstvom, menjava tujih valut, plačevanje davkov, telefona, luči itd.)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Peta številka revije „Zaliv“

Namesto uvodnega članka prinaša ta, peta, številka revije »Zaliv« članek Srečka Kosovela »Trst«, verjetno zato, da bi poudarila svoj tržaški kolorit. Za pravi uvodni članek pa lahko velja naslednji sestavek z naslovom »Slovenska levica«. Podpisalo ga je uredništvo, zato ga je treba razumeti kot stališče cele uredniške skupine. Sestavek načinja važno politično-narodnostno vprašanje slovenskih strank, v katerih naj bi bila politično organizirana naša manjšina, da se ne bi utapljala v tujstvu. Članek »Slovenska levica« naglašja predvsem potrebo po slovenski socialistični stranki na Tržaškem, ki naj bi nadomestila samorazpuščeno »Neodvisno socialistično zvezo«. »Mislimo, da je večina levo usmerjenih tržaških Slovencev, to je Slovencev, ki niso bili in niso komunisti, ki niso bili in niso marksisti ampak čustveno, emocionalno socialisti, postala brezgla-va množica, ko je bila razpuščena Neodvisna socialistična zveza«, je rečeno v članku.

To stališče uredništva je — kot znano — že povzročilo razne polemične odzive, tudi s strani enega izmed sodelavcev revije, Spetiča, ki je objavil v »Primorskem dnevniku« izjavo, da se ne strinja z njim in da je uredništvo objavilo ta članek brez njega. To si tudi lahko predstavljamo, ker ga je — kot rečeno — tudi podpisalo uredništvo, Spetič pa ni navaden med uredniki.

Samo Pahor je objavil obširno razpravo »Ustroj slovenske manjšine na Tržaškem« (po podatkih splošnega popisa prebivalstva 15. oktobra 1961). V njej dokazuje na osnovi številnih dejansko nenakopavnost in zapostavljanje naše manjšine.

Stojan Spetič piše »O opredelitvah« in dopolnjuje s tem člankom svoj prejšnji sestavek »Izbire«. Kot se zdi, je on v nasprotju z uredništvom prepričan, da so skrajno leve stranke (italijanske), ki delujejo na Tržaškem in sploh v krajih, kjer živi slovenska manjšina, voljne in sposobne, da delujejo za »ohranjevanje samostojnosti in enotnosti te (t. j. slovenske) kulture, in se bore za »priznanje (tudi v gmotnem smislu) njene vloge pri oblasteh«. Zanimiv in optimističen koncept, glede na to, da praksa dovolj jasno kaže, kam

vodi vključevanje naših ljudi v italijanske levičarske stranke in koliko imajo te v resnici posluha za specifične kulturne in politične probleme slovenske manjšine in slovenskega naroda na sploh.

Pavle Merku se zelo pohvalno izraža o knjižici župnika Angela Cracina »Devetica božična v podutanski fari«, ki je napisana v lepem slovensko-beneškem narečju. To pa mu daje tudi prilžnost za nekaj polemičnih izpadov na vse strani poti tistim, ki po njegovem grešijo nad slovensčino.

Radoslava Premrl nadaljuje svoje spomine na brata Janka, znamenitega partizanskega poveljnika »Vojka«. To je eden tistih spisov v reviji, ki jih bralci redvomno med prvimi preberejo. Priznati je treba, da piše Premrlova zelo živo in da je snov zaradi svojega zgodovinskega značaja tudi zelo zanimiva. Moti le nekaj nepotrebnih lokalizmov in tujih oblik, npr. lama (nam. pločevina) ali za časa (nam. med).

Boris Pahor je tudi v tej številki glavni sodelavec. V »Tržaških zapiskih« in v »Odprtem pismu uredniku »Gospodarstva« ponovno obravnava probleme, ki so danes s stališča slovenskega narodnega položaja zelo aktualni. To je tudi najzanimivejši del revije, njeno jedro. Njegovo pero je čutili še v nekaterih drugih prispevkih.

Ziva Gruden se kaže tudi tokrat prehuda pesimistka v obravnavanju odnosov med skupinami v naši manjšini. Od ostalih prispevkov je omeniti predvsem Antona Slodnjaka »Opombe in dopolnilo h knjigi »Veronica di Jesenice« Martina Jevnikarja.

Irena Žerjal Pučnik je napisala pod naslovom »Tragedijica na Grobljah« nekaj značilnih in neveselih podob iz življenja našega proletariata v tržaških predmestjih, podobe, ki vplivajo kot moreče vizije. Pesmi sta prispevala za to številko Filibert Benedetič »Kar imaš in Ludovika Kalan »Svetilnik«, »Zelena pesem mojega jutra«, »Zakaj?«, »Ne morem od tod«; na splošno so lepe, neprijetno vplivajo v prvi le preštevilni pridevniki.

RAZSTAVA O ARHITEKTU J. PLEČNIKU NA DUNAJU

Avstrijsko društvo za arhitekturo na Dunaju, s sedežem v Blutgasse 3/V., je priredilo razstavo o slovenskem arhitektu Jožefu Plečniku. Razstava je prirejena v društvenih prostorih. Odrpita je od 27. maja do 30. junija vsak dan razen nedelj in praznikov od 15. do 19. ure.

Razstavljeni material je zbral in razstavo uredil Boris Podreka, znan tukajšnji naši javnosti kot sodelavec revije »Most«. Vabila za odprtje razstave so bila razposlana tudi slovenskim listom in kulturnim ustanovam.

IZREDNA ŠTEVILKA REVIJE »PROSPETTIVE REGIONALI«

Te dni je izšla v Trstu izredna številka revije »Prospettive regionali« (Deželne perspektive), ki jo izdaja Center za politične, gospodarske in socialne študije v Trstu. Številka je posvečena analizi, razčiščevanju in poglobljanju posebnih gospodarskih problemov avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine. Revija vsebuje poleg uvodnega članka, ki ga je napisal njen glavni urednik Lucio de Panzera, 42 razprav in člankov ter se zaključuje s statističnimi podatki o medicinsko-kirurški fakulteti, ki je bila pred kratkim ustanovljena na tržaški univerzi.

V izredni številki sodelujejo ugledni gospodarski strokovnjaki in kulturni delavci v deželi. Med njimi najdemo tudi bivšega tržaškega župana Maria Franzila, Avrelijo Gruber-Benco in Elia Apiha.

NOVA SLOVENSKA VERSKA REVIIJA

V Ljubljani je začela izhajati pastoralna revija »Cerkev v sedanjem svetu«. Izdajajo jo slovenski škofje. Na prodaj je tudi v Trstu.

Glavni urednik revije je Vilko Fajdiga. Vsebinske prve številke je naslednja: spremna beseda, Miha Zužek SJ: »Avtoriteta v današnji Cerkvi«, Gašper Rudolf: »Koncilsko pojmovanje laika zahteva novo pastoracijo«, Franc Perko: »Nedelja v pokoncilski dobi«, Janez Tomazin: »Sveti prostor«, Marijan Smolik: »Novo navodilo o glasbi pri svetem bogoslužju«, Frane Glinšek: »Pastoralni problemi Ljubljane« (nad.), itd.

43 Pokristjanjenje Slovencev N. II.

Zanimivo je, da Tacitus ne omeni izraza Vandali ali Vandilii, ko pripoveduje o teh plemenih. Pač pa ga omenja na nekem drugem mestu svoje knjige in sicer v II. poglavju, kjer govori o splošni razdelitvi štirih velikih skupin Germanov. Tam navaja izraz Vandilios in daje razumeti, da so ti prebivali naprej od Svebov, torej med Odro in Vislo, kar je tudi odgovorjalo dejanskemu stanju. Izraz Vandilios je torej pomenil plemena lugijske zveze. Kaj pa je pomenil izraz Luggii, za zdaj še ni mogoče točno pojasniti, ker je možnih več razlag.

Že kakih trideset let pred Tacitom pa omenja Hare, Helvaeonase in Vandale C. Plinius Secundus v četrti knjigi svoje monumentalne »Historiae naturalis«. Njihova imena piše sicer v rahlo spremenjeni obliki, vendar ni mogoče dvomiti, da je imel v mislih prav ta plemena. Navaja namreč pet germanskih ljudstev in med njimi so »Vindeli, quorum pars Burgundiones, Varini, Carini, Guttones«.

Da so Vindeli Vendi, Vindi ali Vandali, je seveda takoj jasno. To je bilo po njegovem skupno ime za Burgunde, Varine, Karine in Gutone (Gote), vendar se je glede Burgundov in Gotov najbrž zmotil, kajti to sta bili po drugih virih res tudi skandinavski ljudstvi, vendar pa nista spadali k Vandalom. Plinius je upošteval pač predvsem dejstvo, da sta bili rasno in jezikovno zelo blizu Vandalom. Toda znano je, da se Vandali in Goti niso mogli in so se stalno vojskovali med

seboj. Goti so zapustili svojo pradomovino v južni Švedski po sklepanju zgodovinarjev v času okrog Kristusovega rojstva in se izkrcali nekje blizu ustja Visle. Tam je prišlo do bojev med njimi in Vandali, ki so že prej zasedli pokrajino zahodno in južno-zahodno od tam.

Po pisanju gotskega zgodovinarja Jordanesa so sicer v teh bojih končno zmagali Goti, a ker so Vandali ostali na svoji zemlji in zasedli, kot kaže, tudi ozemlje Gotov, ti pa so se odpravili naprej proti jugu, lahko sklepamo, da so bili v resnici zmagovavci Vandali. Omenjenemu gotskemu zgodovinarju pač narodni ponos ni dal, da bi bil priznal gotski poraz. Tudi Burgundi so se umaknili proti jugozahodu. Tako je ostala zemlja med Odro in Vislo samo Solvendom-Vandalom.

Karini pa gotovo niso nič drugega kot poznejši Tacitovi Hari; podaljšek njihovega imena za dve črki (zlog ni) omogoča sklepanje, da je bilo njihovo pravilno ime Karanti ali Koranti. Na nekem drugem mestu svojega dela omenja Plinius tudi ljudstvo Hiris, a misli najbrž spet Hare, le da je slišal o njih v kaki drugi zvezi in v nekoliko spremenjeni obliki imena.

Še bolj presenetljivo pa je Plinijevo potrdilo, da so prišli Solvendi (Helvaeonasi) res iz Skandinavije. Medtem ko tega ljudstva ne navaja med vandalskimi plemeni, kar dokazuje pravilnost domneve, da je šlo v resnici

pri Harih in Helvaeonih za isto ljudstvo, pa jih omenja pod rahlo spremenjenim imenom Hillevioni v Skandinaviji. Da so Hillevioni isto kot Helvaeoni, pač ni mogoče dvomiti. To pa tudi potrjuje, da so Tacitovi Suioni isto kot Solvendi, Helvaeoni in Hillevioni. Vprašati se moramo le, kako to, da piše Plinius, da prebivajo Hillevioni v Skandinaviji. To si lahko razložimo s tem, da je dobil ta podatek v kakem precej starejšem, verjetno grškem viru, in da se je nanašal na stanje, kot je bilo precej prej. Medtem pa so se bili Helvaeoni ali Hillevioni že preselili na južno obalo Baltika.

Še skoraj verjetneje pa je, da so tisti Solvendi, ki so ostali v Skandinaviji, pač obdržali svoje ime (njihovi potomci so Švedje), za katero ni bil znan noben sinonim, medtem ko so bili Solvendi južno od Baltika bolj znani pod imenom svojih bojnikov kot Koranti ali Hari. Da je bilo to res samo bojno ime, potrjuje gotska beseda harjis — bojni oddelek.

Upoštevati je treba seveda tudi možnost, da so se Solvendi-Helvaeoni-Hillevioni preselili iz Skandinavije na ravnine med Odro in Vislo ravno v presledku časa med nastankom Plinijeve »Historiae naturalis« in Tacitovim delom. Četudi je to po dosedanjih ugotovitvah zgodovinarjev malo verjetno, pa je vendarle možno. Pri vsem tem pa tudi ne moremo čisto zavreči možnosti, da se Solvendi niso preselili iz Skandinavije v enem samem sunku, ampak da je trajalo preseljevanje dalje časa in da v Plinijevem času še ni bilo dokončano. (Dalje)

GOSPODARSTVO

Preprečiti črvivost češenj

Črvivost češenj se prepreči samo z rogorem. Rogor je hud strup, ki pa se kmalu izgubi. Škropiti moramo natančno tako, kot je predpisano in nihče se ne sme delati bolj »künstnega« in spreminjati način škropljenja, ki naj se izvrši takole: Kakor hitro opazimo, da na drevesu plodovi — češnje začnejo spreminjati barvo, da iz zelenih postanejo bolj beli in se tu pa tam pokaže že kakšen odtenek rdeče barve, moramo takoj škropiti in ne smemo odlasati niti pol dneva, še manj pa ves dan, ker takrat zorenje hiti. Poškropimo z mešanico, za katero smo v 50 litrov vode zlili 100 gramov tekočine rogor in dobro premešali ter nato razredčili z nadaljnjimi 50 litri vode, dobro premešali in začeli škropiti. Škropiti moramo, kot se škropi s strupom: nikdar proti vetru, v delovni obleki, na glavi maska, ki naj obvaruje zlasti oči, nos in usta, na rokav pa imejmo rokavice. Po škropljenju moramo škropilnico in posodo dobro pleplakniti in oprati.

Strup prodre v poškropljen plod in zamori v njem morebitna jajčeca češnjeve muhe. Četrty dan po škropljenju češnje že lahko brez skrbi uživamo, a je bolje, da počakamo še en dan.

—0—

STROJ ZA OBIRANJE STROČJEGA FIZOLA

V pokrajini Latina so preizkušali stroj za obiranje nizkega stročjega fizola. Stroj stane 8 milijonov lir, vozi ga traktor. Obe re vse stroke, a tudi liste, tako da stebela večinoma pomrjejo, nekatera pa še poženejo. Nabrano stročje pa je čisto, ker gre skozi nekakšen čistilnik.

Poročamo o takem stroju samo zaradi zanimivosti, ker najbrž nihče od nas ne bo takega stroja niti videl. Stroj se namreč izplača samo pri obiranju velikih površin stročjega fizola. Poskusi so pokazali, da je gospodarski račun stroja izkazal zgubo 940.000 lir, če je obiralna površina dosegala 25 ha. Dobiček se je izkazal šele pri 50 ha, a je bil tako nezaten, da se ne splača potrošiti toliko denarja za nakup stroja.

Ta stroj torej ni za nas.

—0—

V Vidmu je bila umeščena deželna komisija za lov, ki bo preučila vsa vprašanja za ureditev lova v deželi Furlanija-Julijska krajina.

Afriška svinjska kuga

Ta kužna bolezen je povzročila v mnogih pokrajinah, zlasti okoli Rima in v Srednji Italiji, že mnogo milijard škode, ker pokoljejo ali postreljajo vse prašiče v bližini kraja, kjer se je pojavil slučaj svinjske kuge. Žal najbrž je ta kuga že precej blizu našim provincam.

Če bi se strogo držali uradnih navodil, bi svinjsko kugo kmalu zatrl, a kaže, da tudi v tem oziru deluje neka mafija.

Pravijo, da se okužijo lahko tudi divji prašiči in da jo bodo ti zanašali na široko. Če je to res, bo šla bolezen čez vse meje in bo nastala škoda neizmerna.

V Italiji je zelo razvita industrija salamov, mortadele, gnjati-pršutov in podobnega, kar so izvažali v Svico, Francijo in Anglijo, pa tudi v druge države. Vse te države so ukinile uvoz italijanskega prašičjega mesa v vseh oblikah in tako nastane nadaljnja škoda za Italijo.

In naš kmet? Strogo se držati navodil, ki jih dajajo veterinarji oziroma županstva!

—0—

PREMALO PROŠENJ ZA POSOJILA

Na občnem zboru zveze italijanskih ljudskih bank (hranilnic), ki je bil te dni v Rimu, so se pritoževali nad pomanjkanjem prošenj po posojilih s strani majhnih in srednjih podjetij. Ta podjetja so v težavah in lastniki kažejo premalo podjetnosti za nove pobude in investicije. Opozorili so na škodljivost tega pojava.

Predstavniki ljudskih bank so tudi očitali vladi, da favorizira velike banke.

Spomini iz prve svetovne vojne

... 51 ... V RUSKEM UJETNISTVU ... Inž. J. R. ...

Precej časa sva tuhtala, kako bi vse najbolj praktično uredila, da bi bilo pregledno. Končno sva se zedinila in delo je teklo ročno. Nisva pa predelala podatkov niti za prvo leto, ko se je pojavila na vratih ženska z dvema kozarcema kadečega se čaja in par piškoti. Matfej jo je predstavil: »Moja sestra Evdokija Fomič.« Mene pa je predstavil kot »našega agronoma«.

Ona me je vprašala — kot je obvezno — kako kaj živim? Odgovoril sem, da kot vojak in še vojni ujetnik po vrhu, ki ne sme imeti svoje proste volje. Pa da že gre!

Povabila naju je, naj popijeva, da ne bo čaj prehladen, pozdravila in šla.

Bila je 26 do 28 let stara ženska. Ni imela sreče in sedaj gospodinji bratoma, ki tudi nista poročena. Posebno lepa ni, pa kaj hočemo, vsi ne moremo biti lepi, je rekel oni iz Koludrovice. Čaj je bil dober in enako tudi piškot.

Potem sva nadaljevala z delom. Motilo naju je zlasti to, da so bile neke sorte opuščene, druge nove pa priključene. V prvem letu je bilo samo 25 sort, potem se je število menjavalo in narastlo končno na 32. V vseh 15 letih je bilo opuščenih 6 sort, ki

so se v par letih izkazale za neprimerne za nadaljnje poskuse. Dopoldne sva končala z glavnim delom, nadaljevati sva namerala ob štirih.

Ko sem se vrnil po 4. uri, sem dobil Matfeja Fomiča s »ščotmi«, računalom. Napravil je precej dela. Pregledal sem na koncu vrst zapisane podatke. Dva sta se mi zdela sumljiva in sem ju zato kontroliral. Eden ni bil v redu. Seveda sem moral zato kontrolirati tudi ostale in sem dobil še enega krivega. Ravno sva hotela delo končati, ko je položaj razvedrila barišnja Evdokija Fomič, ki je zopet prinesla čaj in piškote za pitje ob 5. uri. Takrat sem si dekle bolj ogledal in precenil. Zazdelo se mi je, da ima mile poteze, da mora biti mnogo nežnejša kot njena brata. Vprašala me je, kaj delam zvečer. Rekel sem, da se s prijatelji učim.

»Pa bi lahko kakšenkrat prišel v našo družbo, ko se zberemo v ti sobi in igramo durakà ali kaj podobnega.«

Vmešal se je še brat Matfej in prosil, naj pridem kakšenkrat.

»Nisem proti, a bomo videli,« je bil moj odgovor.

Z Matfejem sva potem nadaljevala delo in še preden so dali znamenje za večerjo, je bil seznam z vrstnim redom podpisan. Pustil sem ga Matfeju Fomiču, da ga je predložil in razložil ravnatelju, ki naju je potem za drugi dan zjutraj povabil na skupni pretres, ki ni na izdelanem ničesar spremenil.

Ko sem se isti dan popoldne vračal z vremenske opazovalnice, sem opazil po cesti prav počasi prihajajočo žensko. Bila je Evdokija. Pri vhodu na naše dvorišče sva se srečala. Po pozdravu mi je rekla, da je bila pri učiteljevi gospe, kateri je vrnila neko knjigo in si izposodila drugo. Prosil sem jo, če mi pokaže knjigo in videl sem, da je »Idiot« od Dostojevskega. Omenil sem, da sem ta roman že bral, a v nemščini. Povedal sem ji, da se mi tistih par ruskih romanov, ki jih poznam, pri prvem branju ni posebno dopadlo in jih večinoma nisem razumel, a sem jih globoko užival pri ponovnem branju.

Beseda je dala besedo in tako sva prišla do mesta, kjer me je kobila Galka vrgla pri odločilnem izpitu iz jahanja. Pri plotu sta spet sloneli tudi oni priči izpita, barišnji malakanka in ona druga. Tista je takoj pripomnila — a ne s preveč prijateljskim glasom: »Glej Evdokiko, našla si je kavalirja.«

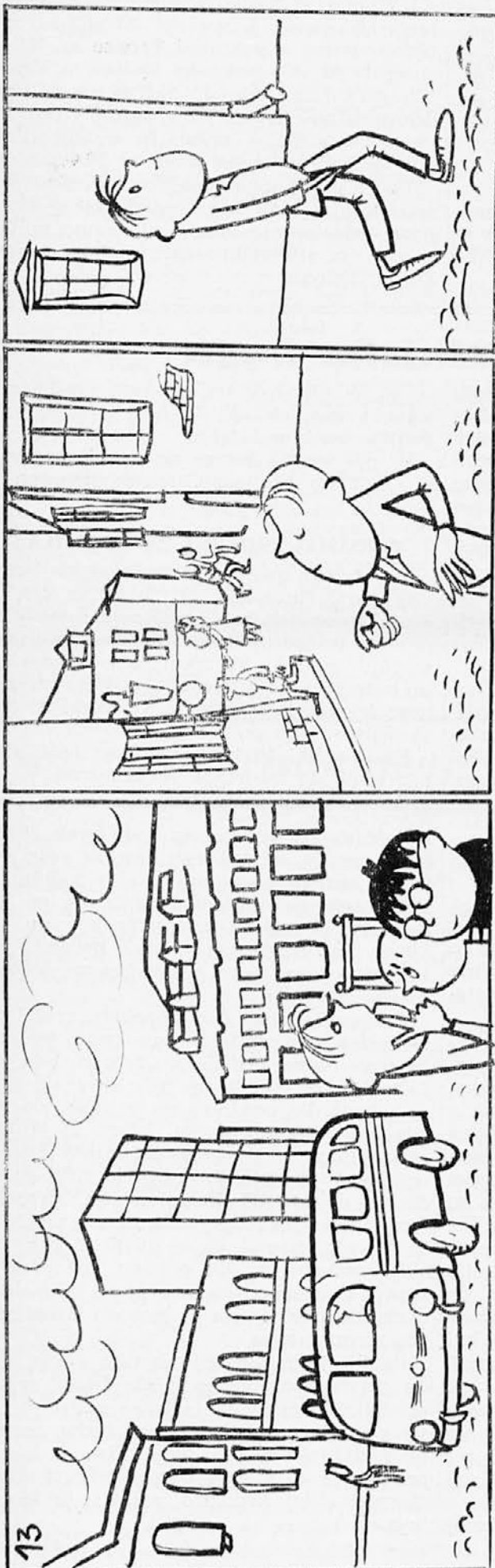
(Dalje)

Srečka

Riše ANDREJ NOVAK

na podstrešju

Piše TONE FORNEZZI

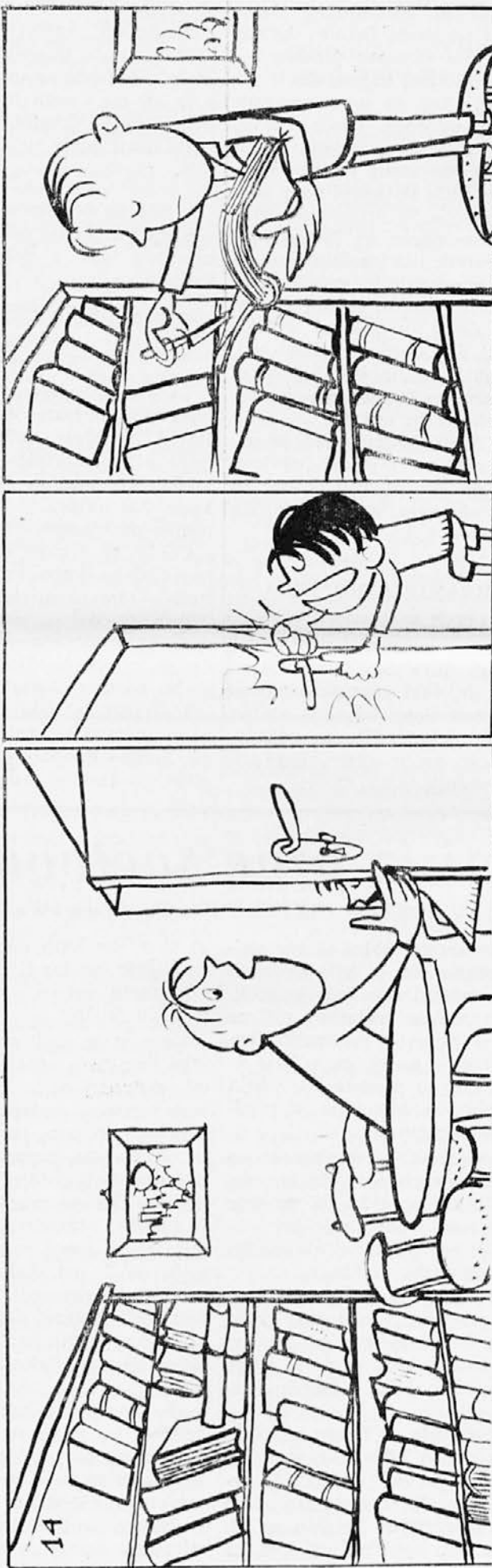
13. Hiteli so proti domu. Marku je iznenada zastal korak.

»Fanta, če nimata nič proti, bi jaz shranil srečko. Mislim, da bi bila pri meni najbolj na varnem.« Darko je prikimal. Pik jo je le nerad dal Marku, vendar ni ugovarjal.

»Pri prči jo bom spravil. Zapišita si številko: pet šest štiri sedem devet štiri. To je zelo važno. Ob treh se dobimo v »Podmornica«, razložil vama

bom svoj načrt. Ne pozabita, ob treh je zaklical Marko in že odhitel domov.

Po glavi se mu je podilo tisoč misli, kje in kako bi bila srečka najbolj na varnem. V nočni omari? Ne, ne, tam lahko vsakdo brska po predalih. Kaj pa v hranilnik? Ne prihaja v poštev. Zadnjico mu je njegov mlajši brat Peter bezal skozi režo kovance in prav tako bi lahko zbezal tudi srečko. V peč, med podplat gumijastega čevlja, za sliko

14. Marko je privihral v dnevno sobo, kjer je bila nasproti vrat ob steni dolga knjižna omara, na drugi strani pa širok kavč, ob njem ovalna miza s tremi praznimi naslanjaji, v četrtem pa je sedel njegov osemletni brat Peter in igral na orglice.

»Peter, poberi šila in kopita! Svoj koncert organiziraj na dvorišču!« je resno rekel Marko in odprl vrata.

»Ne grem, ne!« se je uprl Peter.

Marko je planil k naslonjaju in od zadaj stisnil Petra za vrat, da je poskočil, hip zatem pa ga je zrinil skozi vrata, jih zaloputnil, zaklemlil in se oddahnil.

»Če pridem ven, te bom skalpiral!« je zavpil Marko, ker je Peter onkraj vrat divje kljukal in se drl, sam pa je primaknil okrogel stolček h

na steni... Nikjer se mu ni zdelo dovolj varno. To bi bilo grozno, če bi srečka zadela, potem je pa ne bi bilo.

Zatopljen v misli se je iznenada zaustavil in se skorajda na glas zasmeljal od zadovoljstva.

»To je ideja! To je imenitna misel. Zares sem direktor idej!« Stekel je proti domu.

knjižni omari, nekaj časa izbiral med knjigami, nato pa iz cruge vrste izvlekel knjigo z naslovom »Skrivnost lune« in se takoj lotil dela. Z nožem je previdno razprl zadnjo platinico, potisnil v režo čez pol preganjeno srečko in platno zalepil. Knjigo je vrnil na prejšnje mesto, zaprl steklena vrata in se globoko oddahnil.

Srečka je bila zares imenitno skrita.